

Wydział Teologiczny
Uniwersytetu Szczecińskiego

STUDIA I ROZPRAWY
nr 55

Rada naukowa serii

ks. dr hab. Grzegorz Wejman prof. US
ks. prof. dr hab. Zdzisław Lec
ks. prof. dr hab. Piotr Jaskóła
ks. prof. dr hab. Marek Pyc
ks. dr hab. Jan Machniak prof. UPJPII

Redaktor serii

ks. dr hab. Grzegorz Chojnacki prof. US

HOMO RELIGIOSUS
BÓG – CZŁOWIEK – HISTORIA

Tom 4

pod redakcją
ks. Daniela Frąca CM

SZCZECIN 2022

Rada Wydawnicza

Barbara Braid, Anna Cedro, Urszula Chęcińska, Rafał Klóska, Maciej Kowalewski
Ewa Mazur-Wierzbicka, Jarosław Nadobnik, Grzegorz Wejman
Renata Ziemińska, Magdalena Ziolo
Andrzej Skrendo – przewodniczący Rady Wydawniczej
Elżbieta Zarzycka – dyrektor Wydawnictwa Naukowego

Recenzent

dr hab. Piotr Piasecki prof. UAM

Redakcja językowa
Katarzyna Maziarz

Korekta

Ewelina Piotrowska

Skład komputerowy

Karolina Janiak

Projekt okładki

Krzysztof Adamski

© Copyright by Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2022

ISBN 978-83-7972-525-0

WYDAWNICTWO NAUKOWE UNIwersytetu SZCZECIŃSKIEGO

Wydanie I. Ark. wyd. 7,0. Ark. druk. 9,2. Format 170/240

1468040
E. 3101 122

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	7
KS. DANIEL FRĄC CM, Konsekwencje niesubordynacji narodu wybranego wobec prawa Jahwe w Księdze proroka Jeremiasza	9
DK. DOMINIK JEMIELITA CM, Teologia <i>Nocy ciemnej</i> św. Jana od Krzyża jako klucz hermeneutyczny do lektury poezji ks. Janusza Pasierba	31
JADWIGA KOCHELAK, Wkład ks. prof. Bogusława Nadolskiego TChr w czasopismo „Msza Święta”	54
DK. WALDEMAR ROZYNKOWSKI, Diakonat stały w Polsce – geneza i pierwsze doświadczenia.....	69
DK. ADAM RUNIEWICZ, Godność człowieka cierpiącego a zwyczajne i nadzwyczajne środki w terapii oraz proporcjonalność i nieproporcjonalność w ich stosowaniu.....	89
KS. JANUSZ ZACHEŃCKI, Dwudziestopięciolecie sanktuarium Miłosierdzia Bożego w Myśliborzu. Posługa duszpasterska, społeczna, naukowa i edukacyjna.....	104
KS. ANDRZEJ ŻARKOWSKI CSMA, Akty penitenta w sakramencie pojednania i pokuty	123
NOTY O AUTORACH.....	145

CONTRIBUTION OF FR. BOGUSŁAW NADOLSKI TCHR TO
THE MAGAZINE "HOLY MASS"

Abstract

The presentation of the contribution made by Revd Professor Bogusław Nadolski TChr to the "Msza Święta" ("The Holy Mass") monthly magazine aims to stimulate readers to reflect on the research profile of his reverent professor and his invaluable input. The Revd Professor has been a unique representative of science and journalism, a person who fascinated and inspired others. In the times when we desperately need an authority to follow, Revd Professor Bogusław Nadolski is a role model figure of a priest researcher and journalist who dedicated his whole life and heart to God.

The introduction presents Revd Professor Bogusław Nadolski's research interests that may inspire self-reflection and encourage to support one's neighbours. The introduction is followed by the Revd Professor Bogusław Nadolski's research profile from the novitiate until the time he passed away to eternity. The further part of the article discusses the initial period of his collaboration with "The Holy Mass", as well as provides an overview of hardships publishers encountered. Then, I present how the monthly magazine improved with the multiple-year creative and editorial effort of Revd Professor Bogusław Nadolski.

Keywords: Bogusław Nadolski, Eucharist, liturgy

DK. WALDEMAR ROZYNKOWSKI

DIAKONAT STAŁY W POLSCE – GENEZA I PIERWSZE
DOŚWIADCZENIA

WSTĘP

Diakonat jest powołaniem, które spotykamy w Kościele od początku jego istnienia¹. O diakonach piszą często pisarze chrześcijańscy z I i II wieku. Największy rozkwit diakonatu przypadła na okres od końca II do końca V wieku, dlatego też w tym czasie spotykamy częste odniesienia do jego obecności oraz posługi w różnych tekstach. Powolny zanik diakonatu jako trwałego powołania śledzimy od VI wieku. Dodajmy jednak, że dotyczyło to przede wszystkim Kościoła zachodniego. Od diakonów zaczęto wymagać zachowania celibatu, a udzielane im święcenia postrzegano przede wszystkim jako konieczne do przyjęcia święceń kapłańskich².

1 Temat diakonatu stałego posiada bogatą historiografię. Zob. prace ks. Ryszarda Selejdaka, np.: *Diakonat stały w świetle Biblii i historii Kościoła*, Częstochowa 2002; tenże, *Diakonat stały w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II, posoborowego Urzędu Nauczycielskiego Kościoła i narodowych „Rationes institutionis diaconorum permanentium”*, Warszawa 2010; tenże, *Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej. Bibliografia*, red. R. Selejdak, Częstochowa 2004. Zob. także prace Marka Marczeńskiego, szczególnie: *Diakonat stały. Historia – teologia – duchowość*, Lublin 2019. We wszystkich tych pracach zestawiono szczegółową bibliografię dotyczącą diakonatu stałego.

2 M. Marczeński, *Diakonat*, Lublin 2000, s. 55–58; R. Selejdak, *Diakonat stały w świetle Biblii i historii Kościoła...*, s. 91–97. O historii i rozumieniu celibatu w Kościele zob. G. Ryś, *Celibat*, Kraków 2019, passim.

Przywrócenie diakonatu jako trwałego stopnia hierarchicznego w Kościele – i to zarówno dla celibatariuszy, jak i mężczyzn żonatyh – związane było z decyzjami podjętymi podczas Soboru Watykańskiego II. Sygnały płynące z różnych środowisk kościelnych dotyczące przywrócenia diakonatu stałego w Kościele pojawiały się wyraźnie od połowy XX wieku³. 28 kwietnia 1968 roku w katedrze w Kolonii pierwszych pięciu żonatyh mężczyzn otrzymało święcenia diakonatu⁴. Liczba diakonów stałych dynamicznie rosła, obecnie jest ich już przeszło 48 tysięcy.

1. W DRODZE DO DIAKONATU STAŁEGO

W Kościele w Polsce temat diakonatu stałego po raz pierwszy pojawił się w dyskusji na początku lat sześćdziesiątych⁵. Jedną z pierwszych osób, która podjęła to zagadnienie w naszym kraju był ks. prof. Marian Rechowicz (1910–1983). W 1961 roku przygotował on maszynopis zatytułowany: *Zagadnienie instytucji diakonatu z punktu widzenia sytuacji i potrzeb Kościoła w Polsce*⁶.

Dodajmy, że duchowny ten nie widział potrzeby zaistnienia diakonatu stałego, jako powołania dla żonatyh mężczyzn. Co ciekawe, nie wykluczał

możliwości ewentualnego wprowadzenia instytucji diakonis. W tej hipotetycznej posłudze widział zakonnice i członkinie instytutów świeckich⁷.

Do osób zasłużonych na rzecz promocji i wprowadzenia diakonatu stałego w naszym kraju należy zaliczyć prof. Marka Marczewskiego z Lublina, który jest autorem licznych prac poświęconych zagadnieniu diakonatu stałego w Kościele, a także starań o jego zaistnienie w Kościele w Polsce. W 1979 roku obronił on pracę doktorską pt. *Problem diakonatu stałego w teologii i praktyce pastoralnej*. W latach 1982–1993 roku w Suwałkach, a następnie w latach 1996–2005 w Lublinie (wspólnie z Andrzejem Michniewiczem) organizował spotkania zainteresowanych diakonatem stałym, w tzw. kręgach diakonackich⁸.

W październiku 1998 roku Komisja Episkopatu Polski ds. Duchowieństwa powołała grupę ekspertów (bp Stefan Cichy, ks. prof. Romuald Rak, dr Marek Marczewski), która pod przewodnictwem bpa Teofila Wilskiego zajęła się przygotowaniem szczegółowych materiałów dotyczących kwestii wprowadzenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce. Grupa ta zakończyła pracę w marcu 1999 roku, przekazując bp. Teofilowi Wilskiemu owoce swojej pracy, które miały ułatwić biskupom podjęcie decyzji w sprawie wprowadzenia diakonatu stałego w Polsce. 20 czerwca 2001 roku podczas 313. zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu biskupi przyjęli uchwałę, aby zwrócić się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o pozwolenie na wprowadzenie w Kościele w Polsce diakonatu stałego⁹.

Kolejnym krokiem podjętym przez biskupów było zobowiązanie Komisji Episkopatu ds. Duchowieństwa do przygotowania szczegółowych norm dotyczących formacji i posługi diakona stałego w Kościele w Polsce. Zor-

3 K. Gózdź, *Odnowa urzędu diakona?*, „Roczniki Teologiczne” 48 (2001) 2, s. 63–74; P. Małek, *Odnowiona struktura posługi diakona w świetle pasterskiej władzy biskupa i prezbitera według nauki Soboru Watykańskiego II. Studium teologiczno-pastoralne*, Kraków 2008; M. Marczewski, *Dopiero Sobór Watykański II uczynił zadość prośbom i życzeniom, by przywrócić diakonat stały*, w: *Studia Soborowe*, t. 2, cz. 2: *Historia i recepcja Vaticanum II*, red. M. Białkowski, Toruń 2015, s. 689–713.

4 M. Marczewski, *Diakonat stały we współczesnym Kościele rzymskokatolickim*, „Collectanea Theologica” 67 (1997) 4, s. 62.

5 Na temat historii wprowadzania diakonatu stałego w Kościele w Polsce zob. M. Barczewski, *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Studia Bydgoskie” 2 (2008), s. 121–134; W. Śmigiel, J.I. Kunikowski, *Diakonat stały w Polsce. Podstawy, formacja i zadania*, Pelplin 2012, s. 44–46; W. Rozynkowski, *O początkach i pierwszych doświadczeniach diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Anamnesis” 90 (2017) 3, s. 81–88; tenże, *Historia diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Ateneum Kapłańskie” 172 (2019) 1(659), s. 5–19; tenże, *Diakonat stały w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 69–82.

6 Maszynopis ten został wydany: M. Białkowski, *Opracowanie księdza profesora rektora Mariana Rechowicza o diakonacie stałym z 1961 roku*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 25–53.

7 Tamże, s. 38, 51–52. Zob. uwagi do poglądów ks. M. Rechowicza: M. Marczewski, *O ekklezjologiczny i praktyczny wymiar posługi diakona stałego w Polsce*, „Homo Dei” 63 (1994) 2(232), s. 46–54.

8 Zob. zestawienie prac autorstwa Marka Marczewskiego w pracy: *Bio-bibliografia*, Lublin 2013; zob. także A. Michniewicz, *Bibliografia literatury teologicznej na temat diakonatu stałego (1960–1997)*, „Ateneum Kapłańskie” 130 (1998) 2(534), s. 222–233. O dyskusji wokół diakonatu stałego zob. np. E. Sakowicz, *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Ateneum Kapłańskie” 130 (1998) 2(534), s. 214–221.

9 *Obrady w Łowiczu. 313 zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski*, „Wiadomości KAI” 26 (2001), s. 10; M. Marczewski, *Diakonat stały w Polsce*, s. 275, p. 1; M. Andrzej, *Ku stałemu diakonatowi w Polsce*, „Diakon” 1 (2004), s. 13–17; W. Śmigiel, J.I. Kunikowski, *Diakonat stały w Polsce...*, s. 46–47.

ganizowanie tzw. zespołu ekspertów zlecono bp. Teofilowi Wilskiemu. Pismem z 18 października 2001 roku powołał on cztery osoby: ks. dra Leszka Adamowicza, ks. dra Andrzeja Czaję, dra hab. Marka Marczewskiego oraz mgra Andrzeja Michniewicza do grupy roboczej, której zadaniem było wypracowanie stosownego dokumentu. Przewodniczącym zespołu został Marek Marczewski¹⁰.

Spotkanie robocze zespołu odbyło się już 22 października 2001 roku. Pierwsza redakcja *Wytycznych dotyczących formacji diakonów stałych w Polsce* (tak brzmiał pierwotnie tytuł przygotowanego dokumentu) była gotowa 25 marca 2002 roku. Następnie przygotowane *Wytyczne* zostały przesłane bp. Teofilowi Wilskiemu i trafiły do dalszych konsultacji. Już w lipcu 2002 roku, powstał ostateczny projekt dokumentu, który został przekazany Komisji Episkopatu Polski ds. Duchowieństwa, której przewodniczył biskup toruński Andrzej Suski. Na kolejnych etapach zatwierdzenia dokumentu to właśnie on był jego głównym promotorem. *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* zostały przyjęte podczas 324. sesji plenarnej Konferencji Episkopatu Polski, która odbyła się w Warszawie w dniach 21–22 października 2003 roku. Następnie wypracowane *Wytyczne* zostały przesłane do Watykanu do Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego. Kongregacja zatwierdziła przesłany dokument dekretem z dnia 22 stycznia 2004 roku¹¹.

2. PIERWSZE ŚWIĘCENIA

6 stycznia 2005 roku bp Andrzej Suski, po zasięgnięciu opinii Rady Kapłańskiej oraz Diecezjalnej Rady Duszpasterskiej, jako pierwszy biskup

diecezjalny w Polsce wydał dekret wprowadzający diakonat stały w diecezji toruńskiej¹². Tym samym dekretem powołał do istnienia Ośrodek Formacji Diakonów Stałych, z siedzibą w Przysieku koło Torunia. Działalność formacyjna ośrodka miała się rozpocząć 1 października 2005 roku. Dodajmy, że ośrodek od początku był otwarty na kandydatów spoza diecezji toruńskiej, oczywiście za zgodą biskupów diecezji, z których oni pochodzili. Funkcjonował on do połowy 2008 roku, czyli do momentu zakończenia formacji przez pierwszych kandydatów i pierwszych święceń diakonatu stałego w diecezji toruńskiej. Następnie zawieszono jego działalność.

W kolejnych latach ośrodki formacyjne dla diakonów stałych powołano do istnienia w innych archidiecezjach oraz diecezjach, np. w Warszawie, Opolu, Szczecinie, Ełku, Katowicach, Elblągu (wspólny dla diecezji elbląskiej oraz archidiecezji warmińskiej) czy Łodzi. Należy się spodziewać, że w najbliższych latach ośrodki takie powstaną w kolejnych miejscach. Wydaje się także, że będzie coraz więcej takich przypadków, kiedy poszczególne diecezje będą współpracowały w sprawie formacji kandydatów do święceń.

Biorąc pod uwagę prężną działalność oraz znaczenie dla rozwoju diakonatu stałego w całej Polsce, na uwagę zasługuje szczególnie ośrodek w Opolu. Został on powołany do życia w 2011 roku. W jego powstaniu oraz funkcjonowaniu kluczową rolę odgrywają ks. prof. Helmut Sobeczko oraz bp Rudolf Pierskała. Ośrodek stał się ważnym punktem odniesienia w realizowanej w kilku miejscach w Polsce wizji formacji przygotowującej do diakonatu stałego. Po kilku latach doświadczeń przygotowań do święceń, a przede wszystkim posługi diakonów stałych, wydano w 2017 roku w diecezji opolskiej bardzo szczegółowy – i zdaniem autora tekstu najlepszy w Polsce – *Regulamin formacji i posługi diakona stałego w diecezji opolskiej*.

Pierwsze święcenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce miały miejsce w Toruniu. 6 czerwca 2008 roku bp Andrzej Suski udzielił święceń diakonatu Tomaszowi Chmielewskiemu. Święcenia odbyły się w Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy, dodajmy w sanktuarium patronki diecezji toruńskiej. Święcenia te były wydarzeniem historycznym, dały bowiem początek posługi diakonów stałych w Kościele w Polsce.

12 W. Rozynkowski, *Diakonat stały w diecezji toruńskiej – o początkach diakonatu stałego w Polsce*, w: *Jubileusz diecezji toruńskiej. Spojrzenie w przeszłość i w przyszłość*, red. W. Rozynkowski, P. Borowski, Toruń 2017, s. 117–128.

10 M. Marczewski, *Diakonat stały w Polsce...*, s. 275, p. 2; M. Andrzej, *Ku stałemu diakonowi...*, s. 17–19.

11 Dokument został wydany drukiem: Konferencja Episkopatu Polski: *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Częstochowa 2004. Został on nieznacznie poprawiony i ponownie zatwierdzony podczas 369. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w dniu 9 czerwca 2015 roku na podstawie uchwały nr 19/369/2015. Otrzymał on aprobatę Kongregacji ds. Duchowieństwa w dniu 4 września 2015 r. (Prot. N. 20152433), obowiązującą przez okres 6 lat (do 2021 r.). Zob. „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 66–84.

Obecnie w Kościele w Polsce posługuje 53 diakonów stałych. Spotykamy ich w następujących archidiecezjach oraz diecezjach: archidiecezja katowicka, archidiecezja szczecińsko-kamieńska, archidiecezja warmińska, archidiecezja warszawska, diecezja elbląska, diecezja ełcka, diecezja gliwicka, diecezja legnicka, diecezja opolska, diecezja pelplińska, diecezja świdnicka, diecezja toruńska oraz diecezja zielonogórsko-gorzowska. W kilku kolejnych archidiecezjach i diecezjach, np. łódzkiej oraz warszawsko-praskiej około 30 kandydatów przygotowuje się do przyjęcia święceń.

3. PIERWSZE DOŚWIADCZENIA

Obecność diakonów stałych w kilku diecezjach w Polsce ożywiło i przyspieszyło, a przede wszystkim urealniło dyskusję o obecności tego powołania w Kościele w Polsce¹³. Od 2008 roku poznajemy i uczymy się obecności diakonów stałych w kilkunastu archidiecezjach i diecezjach, kilkudziesięciu parafiach oraz licznych mniejszych grupach, wspólnotach, ruchach oraz dziełach, w których spotykamy ich posługę. Wiele osób spotkało na swojej drodze wiary diakonów stałych. Nie mam wątpliwości, że posiadamy już wiele bezcennych doświadczeń, które są niezwykle ważnym kapitałem na przyszłość. Jesteśmy jednak cały czas na początku drogi.

Nadal uczymy się tego powołania, uczymy się wrażliwości, aby je dostrzec i zaakceptować¹⁴. Posłudze diakonów stałych, rozmowom oraz dyskusjom wokół tego powołania towarzyszą jednak niejednokrotnie emocje. Dobrą ilustracją miejsca, w którym jesteśmy, jest sam język, którego używamy opisując czy wyrażając swoje zdanie o diakonacie stałym, a właściwie najczęściej

o diakonach stałych. Spójrzmy na same słowa, które, niestety, niejednokrotnie są powierzchowne, tendencyjne, a nawet obraźliwe i raniące. Do jakiegoś stopnia są one ilustracją poziomu naszego języka pastoralnego w Kościele, a także słów o samym Kościele, które można usłyszeć z różnych stron.

Wymieńmy ważne dzisiaj, moim zdaniem, tematy, którym warto poświęcić więcej uwagi w refleksji nad powołaniem i posługą diakona stałego w Kościele w naszym kraju:

- na wprowadzanie diakonatu stałego nie musimy i nie powinniśmy patrzeć z perspektywy braku kapłanów, gdyż jest to bardzo ograniczone patrzenie, nawet jeżeli widzimy spadek powołań kapłańskich;
- uczmy się patrzeć na diakonat stały jako na powołanie, które daje Bóg, a nie jako na owoc ludzkich dywagacji;
- obecność diakonów stałych, czyli dojrzałych mężczyzn, mężów i ojców, jest ogromną szansą na obecność w Kościele, w różnych jego miejscach, nowych relacji;
- diakonat stały pomaga stawiać ważne pytanie na drodze wiary, pytanie o nasze miejsce w Kościele; obecność duchownego, który jest mężem i ojcem, jest dzisiaj swoistym wyzwaniem, które może prowadzić do większej dojrzałości w wierze, zarówno samego diakona stałego, jak i wspólnoty, w której żyje i posługuje;

- uczymy się zauważać i tytułować diakonów stałych jako osoby duchowne oraz przyzwyczajamy się do stroju duchownego, który noszą¹⁵.

Ostatni przywołany wątek, choć nie jest na pewno najważniejszy w sylwetce diakona stałego, to jednak prawdopodobnie jest i długo jeszcze będzie nadmiernie eksponowany i w swoisty sposób zauważany oraz interpretowany. Odwołajmy się w tym miejscu do jednej z wypowiedzi, mianowicie słów biskupa toruńskiego Wiesława Śmigła:

[...] wydaje się, że termin *ksiądz diakon* w odniesieniu do diakonów stałych jest poprawny. Trzeba jednak pamiętać, że będzie on budził emocje,

13 Zob. W. Rozynkowski, *Pierwsze doświadczenia i pierwsze wyzwania – o diakonacie stałym w Polsce*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 227–239; a także: L. Adamowicz, *Jaki diakon stały w Polsce? Refleksje kanonisty*, „Diakon” 2 (2005) s. 63–66; J. Paczkowski, *Jakiego diakona potrzebujemy?*, „Diakon” 2 (2005), s. 67–71; A. Michniewicz, *Jakich diakonów potrzebujemy?*, „Diakon” 2 (2005), s. 73–74.

14 Różne wątki na temat perspektywy pastoralnej obecności w Kościele w Polsce diakonów stałych zob. W. Śmigiel, *Diakonat stały w Polsce – podstawy teologiczne i perspektywy rozwoju*, „Studia Pelplińskie” 41 (2009), s. 81–98; tenże, *Diakonat stały w Polsce – eksperyment czy przywrócenie właściwego i trwałego stopnia hierarchicznego w Kościele?*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2 (2011), s. 354–357; tenże, *Diakonat stały w Kościele katolickim w Polsce – perspektywa teologiczno-pastoralna*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 85–102.

15 Zob. H.J. Sobeczko, *Tytuł grzecznościowy „ksiądz” i strój duchowny stałych diakonów w Polsce*, „Diakon”, 12–13 (2015–2016), s. 37–44; tenże, *O teologicznym wykształceniu, tytulaturze i stroju diakona stałego*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 181–190.

ponieważ w codziennym języku polskim oraz w świadomości wielu wier-nych został on utożsamiony z kapłanem¹⁶.

Trudno na pewno szukać wyczerpującego zrozumienia powołania diakona stałego, odwołując się tylko do powszechnego doświadczenia obecności w Kościele w Polsce diakonów, którzy przygotowują się i oczekują na święcenia kapłańskie. Diakoni formujący się na co dzień w seminariach diecezjalnych oraz zakonnych funkcjonują w Kościele, nie tylko w naszym kraju, na zupełnie innych zasadach. W związku z tym trudno przenieść ich tożsamość na diakona stałego. Co jest tak innego u diakona stałego? Przede wszystkim to, że poza wyjątkami diakoni stali to żonaci mężczyźni i ojcowie. Ponieważ zarówno w przeszłości, jak i obecnie duchowny katolicki (już od diakonatu) kojarzy się w Polsce jednoznacznie z osobą żyjącą w celibacie, dlatego tak trudno przenieść dotychczasowe doświadczenia obecności diakonatu na powołanie diakona stałego. Oczywiście są także i inne powody. Wymienię jeszcze jeden. Diakoni stali to dojrzały mężczyźni. Tak więc ich obecność niejako z definicji buduje w Kościele zupełnie nowe relacje. Chodzi tu chociażby o relacje diakona stałego z biskupem diecezjalnym (oraz innymi biskupami), kapłanami (szczególnie proboszczami i wikariuszami), a także i wiernymi świeckimi. Nie mam wątpliwości, że w przywołanej kwestii prawie wszystko jest nowe.

Przywołane wyżej myśli nie są na pewno błahe, gdyż dotyczą zagadnienia tożsamości diakona stałego w Kościele w Polsce, a więc czegoś niezwykle istotnego.

4. ROLA ŻONY

Tematem niezwykle istotnym w refleksji nad powołaniem diakona stałego w Kościele w Polsce jest obecność jego żony¹⁷. Diakonat stały, choć możliwy

16 W. Śmigiel, *Diakonat stały w Kościele katolickim w Polsce...*, s. 102.

17 Zagadnienie to poruszałem szerzej w artykule: W. Rozynkowski, *Miejsce żony w powołaniu i posłudze diakona stałego w świetle Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, „Studia Elbląskie” 20 (2019), s. 257–267.

do przeżywania w stanie bezżennym, dotyczy przede wszystkim mężczyźni żyjących w małżeństwie. Obecnie w Polsce na 53 diecezjalnych diakonów stałych tylko trzech przeżywa swoje powołanie jako celibatariusze.

W Kościele w naszym kraju zaczynamy zbierać pierwsze doświadczenia roli i miejsca żony w powołaniu męża i ojca, a jednocześnie duchownego, który pełni posługę diakona stałego. Nie mam wątpliwości, że na samym początku potrzebna nam jest przede wszystkim pewna wrażliwość i otwartość, aby te doświadczenia w ogóle zauważyć. Wydaje mi się, że już w tym momencie potrzebujemy zarówno świadectw samych diakonów o ich małżonkach, jak i wyraźnego głosu żon diakonów stałych. I oby były one wysłuchane¹⁸.

Temat obecności żony w powołaniu diakona stałego bardzo mocno wybrzmiał podczas rekolekcji, które przeżywali diakoni stali oraz osoby zainteresowane tym powołaniem w dniach 18–21 lipca 2019 roku w Wigrach¹⁹. Jestem przekonany, że po przeszło 13 latach obecności w Kościele w Polsce żonatych diakonów stałych zagadnienie to staje przed nami jako nie tylko ważne, ale przede wszystkim wymagające poważnego zainteresowania. Dotyczy to w pierwszej kolejności diecezji, w których posługują już diakoni stali, ale nie tylko. Nie możemy także zapominać o tych diecezjach, w których przygotowują się kandydaci do święceń. Żona odgrywa bowiem kluczową, fundamentalną rolę w przygotowaniu do święceń diakonatu. To przecież ona wyraża na nie zgodę, bez zgody żony mąż nie może otrzymać święceń. To ona jest pierwszą weryfikatorką powołania swojego męża i współuczestniczy w powołaniu swojego męża jako diakona stałego. Jego powołanie jest do pewnego stopnia także i jej powołaniem.

Jednocześnie, trzeba to wyraźnie podkreślić, obecność żony przy boku męża diakona stanowi dla wielu największą trudność w zaakceptowaniu powołania i posługi diakona stałego. Więcej, obecność żony może być powodem odrzucenia przez konkretne osoby czy środowiska kościelne powołania diakona stałego.

18 Świadectwa żon diakonów stałych zob. K. Czogalik, *Żona diakona*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 243–245; V. Wilczek, *Jak to jest być żoną diakona?*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 247–248; I. Chmielewska, *Diakonat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce...*, s. 249–251.

19 W. Rozynkowski, *Wigry: rekolekcje dla diakonów stałych*, „Anamnesis” 99 (2019) 4, s. 99.

Na żonę diakona stałego, a szerzej na rodzinę diakona patrzy się czasami także z perspektywy trudności i ograniczeń w jego posłudze. A może nawet jako na swoisty bagaż, który musi on nieść i niejako wnosi go do swojej posługi w Kościele. Wszystko oczywiście zależy od punktu odniesienia. Jeżeli jest nim diakon, czy też kapłan żyjący w celibacie, to przywołane myśli wydają się prawdziwe. Ale czy jest to właściwe odniesienie i czy obecność osób bezżennych w Kościele należy tak kategorycznie odnosić do tych żonatych? Mam wątpliwości.

Na obecność żony w powołaniu diakona stałego możemy i chcemy jednak patrzeć przede wszystkim z perspektywy szansy wnoszenia do Kościoła i do konkretnej wspólnoty, w której on posługuje, nowych relacji, postaw czy impulsów. Wymieńmy niektóre z nich. Żona bardzo urealnia posługę męża diakona, jest niezwykle pomocna w rozeznawaniu oraz podejmowaniu przez niego wyzwań duszpasterskich. Relacje z żoną, a szerzej z rodziną, pomagają diakonowi pełnić jego posługę na gruncie dojrzałych relacji. Doświadczenie pokazuje również, że mąż, który jest diakonem stałym, może pomóc odkrywać żonie nowe wymiary jej obecności i posługi w Kościele. Niektóre posługi mogą wykonywać także razem, na przykład te, które dotyczą duszpasterstwa małżeństw i rodzin.

Kiedy mówimy o kontekście małżeńskim i rodzinnym diakona stałego, to bardzo szybko dotykamy tematu świadectwa jego domu. Domowy Kościół, bo taką perspektywę mamy na myśli, mówi wiele o diakonie²⁰. Niektórzy mogą nawet powiedzieć, że jest on swoistym papierkiem lakmusowym jego powołania. I jest to w dużej mierze prawda. Jednocześnie należy się cieszyć z tego, że dotykając obecności i powołania diakona stałego, tak bardzo do wartościujemy, zwracamy uwagę czy odkurzamy coś tak bardzo fundamentalnego dla Kościoła, jak i jego misji w świecie, a mianowicie obecność tętniącego wiarą domowego Kościoła. Odnoszę jednocześnie wrażenie, że środowisko diakonów stałych należy do grona tych nielicznych, wobec których kryterium to jest tak jednoznacznie zauważane i podnoszone. Jakże inaczej jest ono postrzegane w stosunku do przyszłych kapłanów czy zakonników. Ostatecznie należy się z tego tylko ogromnie cieszyć.

20 O domowym Kościele zob. Z. Kiernikowski, *Dwoje jednym ciałem w Chrystusie*, Warszawa 2006, s. 251–257; R. Skrzypczak, *Miłość warta obrączek*, Gliwice 2018, s. 178–185.

Na koniec zwrócę uwagę na jeszcze jeden ważny aspekt związany z obecnością żony w powołaniu diakona stałego. Kluczową rolę w każdym małżeństwie, także i diakona stałego, odgrywa więź między małżonkami²¹. Nie mamy wątpliwości, że jej jakość rzutuje na całe powołanie diakona stałego. To więź ma wpływ między innymi na to, czy diakon stały będzie przeżywał swoje powołanie głównie w perspektywie życia osobistego, czy też uwzględni w nim żonę. To więź z żoną nadaje zarówno konkretnej posłudze diakona stałego, jak i całościowemu jego powołaniu wyjątkowy, małżeński rys. Ona też ma ogromny wpływ na kształtowanie duchowości małżeńskiej, którą diakon stały wraz z żoną wnoszą do wspólnoty Kościoła w różnych jej wymiarach²².

Oczywiście przywołane wyżej myśli są wyzwaniem nie tylko dla samego diakona stałego, ale także dla jego żony. Wszystkie, nawet najbardziej słuszne i pobożne życzenia oraz odniesienia do żony diakona stałego mogą skończyć się na samych projekcjach, ideach i wyobrażeniach, kiedy ona sama nie będzie chciała podejmować, czy nie będzie widziała potrzeby angażowania się w powołanie męża. Ona także staje wobec fundamentalnego pytania: Czy chcesz?

5. „KAŻDY DIAKON BĘDZIE PATRZYŁ NA MARYJĘ”

Opisując pierwsze doświadczenia obecności diakonów stałych w Kościele w Polsce, warto dotknąć także zagadnienia ich duchowości. Jest to przecież ważna odśłona każdego powołania, w tym także tego nowego we wspólnocie wiary w naszym kraju. W tym miejscu chcemy poświęcić kilka słów odnoszących diakona stałego do Matki Bożej. Nie mam wątpliwości, że duchowość maryjna jest jedną z podstawowych, które mogą, a wręcz powinny, charakteryzować sylwetkę diakona stałego.

W *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium* (*Dyrektorium o posłudze i życiu diakonów stałych*) czytamy, że:

21 O więzi małżeńskiej zob. K. Knotz, *Obudzić sakrament małżeństwa*, Częstochowa 2018, s. 26–29; W. Zatorski, *Kryzys małżeństwa*, Kraków 2018, s. 81 i nn.

22 O duchowości małżeńskiej zob. Y. Semen, *Duchowość małżeńska według Jana Pawła II*, Poznań 2011.

Każdy diakon będzie patrzył na Maryję z czcią i głębokim uczuciem: «Dziewicza Matka, bardziej niż wszystkie inne stworzenia, doświadczyła pełnej prawdy powołania, gdyż nikt inny nie odpowiedział z tak wielką miłością na przeogromną miłość Boga jak Ona». Ta szczególna miłość do Dziewicy, Służebnicy Pana zrodzonego ze Słowa i głęboko włączonego w Słowo, będzie naśladowaniem Jego życia. Będzie także sposobem wprowadzenia do Kościoła tego wymiaru maryjnego, który tak bardzo odpowiada powołaniu diakońskiemu²³.

Tekst ten już w pierwszym zdaniu przywołuje nie tylko perspektywę posługi, ale całego życia diakona stałego. Jest on zaproszony, aby patrzył na Maryję i darzył ją głębokim uczuciem. Miłość do Matki Bożej będzie dla diakona drogą naśladowania Chrystusa. Dokument mówi także, że maryjność diakona dotyka nie tylko wymiaru jego życia osobistego, ale owoce jego zapatrzenia w Maryję będzie on wnosił do Kościoła.

Papież Jan Paweł II w cyklu katechez poświęconych Kościołowi w październiku 1993 roku wygłosił trzy nauczania poświęcone diakonatowi. 20 października 1993 roku jego katecheza została zatytułowana: „Zarys duchowości diakona”. Jan Paweł II odwołał się w niej między innymi do słów papieża Pawła VI, który mówiąc o ćwiczeniach duchownych diakonów, stwierdził: „przez głębokie i synowskie nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny, Matki Bożej, niech okazują Jej cześć i miłość”²⁴.

Relacja diakona do Maryi została nazwana przez papieża synowską. Co to oznacza dla diakona stałego? Przede wszystkim to, że Maryja jest dla niego Matką. Jestem przekonany, że każdy z diakonów stałych ma swoją osobistą drogę z Matką Bożą, a wielu z nas, a może i wszyscy diakoni stali w Polsce, od lat nazywa ją Matką. Słowa papieża zachęcają nas także do pogłębiania bliskich relacji z Maryją i do okazywania jej czci i miłości. Dodajmy jeszcze, że relacja z Maryją ma pomóc diakonowi, odwołując się do słów papieża, w wypełnianiu jego obowiązków²⁵.

23 *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium*, w: *Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej...*, nr 57, s. 193–194.

24 *Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Kościół*, Kraków–Ząbki 1999, nr 4, s. 298.

25 Tamże.

Poszukując inspiracji maryjnych w powołaniu diakona stałego, przywołajmy słowa papieża Franciszka, który w jednym z wywiadów powiedział:

Maryja jest normalnością, jest kobietą, o której każda kobieta na tym świecie może powiedzieć, że jest w stanie Ją naśladować. Żadnych dziwnych wydarzeń w życiu, normalna matka: nawet w swoim dziewiczym małżeństwie, czystym w ramie dziewictwa, Maryja była zwyczajna. Pracowała, robiła zakupy, pomagała Synowi, pomagała mężowi: po prostu zwyczajna²⁶.

W tych słowach Ojca Świętego bardzo dobrze mogą się odnaleźć diakoni stali. Ich życie codzienne, podobnie jak życie Maryi, jest bardzo zwyczajne: obowiązki małżeńskie, rodzinne, ojcowskie, praca zawodowa, troska o dom, wychowanie dzieci, spotkania z różnymi osobami czy wreszcie konkretna posługa w Kościele. Czasami pojawiają się pytania: Czy właśnie w takim życiu, z takimi akcentami, z takimi faktami, potrzeba święceń? Czy tak ma wyglądać życie duchownego, diakona stałego? Czy ma ono wartość? Całe życie Maryi uczy nas, że to ma sens, że taka nasza historia jest nie tylko dopuszczalna, ale jest bardzo dobra.

Odwołam się do jeszcze innych słów papieża Franciszka. W ostatnich zdaniach encykliki *Światło wiary* papież napisał:

Zwracamy się w modlitwie do Maryi, Matki Kościoła i Matki naszej wiary. Matko, wspomóż naszą wiarę! Otwórz nas na słuchanie Słowa, byśmy rozpoznali głos Boga i Jego wezwanie. Obudź w nas pragnienie, by iść za Nim, wychodząc z naszej ziemi i przyjmując Jego obietnicę. Pomóż nam, abyśmy pozwolili dotknąć się przez Jego miłość, byśmy mogli dotknąć Go wiarą. Pomóż nam w pełni Mu się zawierzyć, wierzyć w Jego miłość, zwłaszcza w chwilach zgrzyoty i krzyża, gdy nasza wiara wezwana jest do dojrzenia. Zasiewaj w naszej wierze radość Zmartwychwstałego. Przypominaj nam, że ten, kto wierzy, nie jest nigdy sam. Naucz nas patrzeć oczami Jezusa, aby On był światłem na naszej drodze. Niech to światło wiary wzrasta w nas coraz bardziej, aż nadejdzie ten dzień bez zmierzchu, którym jest sam Chrystus, Twój Syn, nasz Pan!²⁷.

26 Franciszek, M. Pozza, *Ave Maria*, Niepokalanów 2018, s. 19.

27 Franciszek, *Encyklika „Światło wiary”*, Częstochowa 2013, 60.

Wydaje mi się, że to zawierzenie Maryi łaski wiary, którego dokonał Ojciec Święty, może stać się także zaproszeniem do zawierzenia przez diakonów stałych Matce Bożej swojej osobistej drogi wiary. Zapewne nie ma w tym nic odkrywczego, jednak tekst tej modlitwy, moim zdaniem, pasuje bardzo do rzeczywistości wiary obecnej w życiu diakonów stałych, a jednocześnie zaprasza ich do szukania oparcia w Maryi. I możemy się tu już odwołać do pewnego doświadczenia.

Od 2016 roku diakoni stali przeżywają na Jasnej Górze swój adwentowy dzień skupienia²⁸. Każdego roku spotkanie rozpoczynamy od Eucharystii w kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej Jasnogórskiej, które kończymy zawierzeniem Matce Bożej diakonów stałych posługujących w Kościele w Polsce. Poniżej przywołam tekst zawierzenia, który został odczytany 30 listopada 2019 roku²⁹:

ZAWIERZENIE DIAKONÓW STAŁYCH W POLSCE MATCE BOŻEJ JASNOGÓRSKIEJ

Służebnico Pańska z Jasnej Góry!

Przed Twoje oblicze na Jasnej Górze przychodziło wielu, zawierali Tobie swoją historię, swoje powołanie, swoje życie. Królów zawierali kraj, biskupi diecezje, księża parafie, rodzice dzieci, młodzi ukochanych i swoje plany na życie.

Dzisiaj my, diakoni stali, posługujący od 2008 roku w Kościele w Polsce, klęczymy przed Tobą, Matko Boża, prosząc, abyś wysłuchała i przyjęła nasze zawierzenie.

Maryjo, która byłaś posłuszna Słowu Bożemu, Tobie zawieramy nasze słuchanie Słowa Bożego i jego przepowiadanie.

Maryjo, która pomagałaś rodzić się Kościołowi, Tobie zawieramy owoce naszej posługi.

Maryjo, która w Kanie Galilejskiej zauważyłaś brak wina, Tobie zawieramy naszą wrażliwość na potrzeby wiernych.

Maryjo, która cierpiałaś pod krzyżem, Tobie zawieramy wszystkie nasze trudy, cierpienia i odrzucenia.

Maryjo, która wiodłaś życie pokornej Służebnicy Pańskiej, Tobie zawieramy naszą codzienność.

Maryjo, która byłaś posłuszna i wierna wezwaniu Bożemu, Tobie zawieramy nasze posłuszeństwo i wierność Kościołowi.

Maryjo, która jesteś Matką Miłosierdzia, Tobie zawieramy nasze słowa, gesty i postawy wobec każdego człowieka, którego spotykamy.

Maryjo, która współtworzyłaś dom Świętej Rodziny w Nazarecie, Tobie zawieramy nasze domy, a w nich szczególnie nasze żony, dzieci i rodziny.

Maryjo, która dla wielu byłaś i jesteś Matką Nadziei, Tobie zawieramy naszą przyszłość, nasze powołanie, naszą posługę oraz tych wszystkich, do których Bóg nas posyła.

Maryjo, która jesteś opiekunką powołań, Tobie zawieramy wszystkich, którzy rozeznają powołanie do diakonatu stałego.

Maryjo, tak jak wysłuchiwałaś wielu przed nami, przyjmij i nasze zawierzenie. Amen.

28 W. Rozynkowski, *Zawierzenie Matce Bożej Jasnogórskiej diakonów stałych w Polsce*, „Anamnesis” 89 (2017) 2, s. 90–91.

29 Tekst zawierzenia opracował dk. Waldemar Rozynkowski.

Poszukując inspiracji maryjnych dla diakonów stałych, odwołam się jeszcze do postaci – prymasa bł. Stefana Wyszyńskiego. Przecież to on w swoim życiu wszystko postawił na Maryję³⁰. Myślę, że prymas Wyszyński może nas, diakonów stałych, nie tylko „zarazić” Maryją, ale przede wszystkim dać odwagę postawienia i w naszym życiu wszystkiego na Maryję. Diakoni stali w Kościele w Polsce mają w osobie prymasa wielkiego orędownika.

ZAKOŃCZENIE

W niniejszym artykule przedstawiono genezę obecności w Kościele w Polsce diakonów stałych oraz kilka wybranych doświadczeń związanych z posługą 53 diakonów stałych w kilkunastu diecezjach. Autor nie ma wątpliwości, że pierwsze święcenia diakonatu stałego, które odbyły się w naszym kraju w czerwcu 2008 roku, stanowią małą cezurę w historii Kościoła w naszej ojczyźnie. Widać także wyraźnie, że w kolejnych latach liczba diakonów stałych w Polsce będzie systematycznie rosła.

Pierwsze lata doświadczeń posługi diakonów stałych w Polsce pokazały, że wnoszą oni do wspólnoty wiary nowe impulsy oraz bogactwo różnych doświadczeń. Jednocześnie wydaje się, że jednym z kluczowych wyzwania, przed którym stajemy, jest to, żeby nie traktować diakonatu stałego jako eksperymentu. Im bardziej spojrzymy na niego jako na powołanie, które daje Bóg, tym szybciej przyjmiemy jego wartość oraz będziemy doświadczać jego daru dla Kościoła.

BIBLIOGRAFIA

„Akta Konferencji Episkopatu Polski”, 27 (2015), s. 66–84.

Adamowicz L., *Jaki diakon stały w Polsce? Refleksje kanonisty*, „Diakon” 2 (2005), s. 63–66.

Andrzej M., *Ku stałemu diakonatowi w Polsce*, „Diakon” 1 (2004), s. 13–17.

³⁰ Jest na ten temat wiele wypowiedzi prymasa Stefana Wyszyńskiego, odwołam się do wyboru jego tekstów: S. Wyszyński, *Wszystko postawiłem na Maryję*, Warszawa 2007.

Barczewski M., *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Studia Bydgoskie” 2 (2008), s. 121–134.

Białkowski M., *Opracowanie księdza profesora rektora Mariana Rechowicza o diakonacie stałym z 1961 roku*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 25–53.

Chmielewska I., *Diakonat mego męża jest powołaniem, które dał nam Pan*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 249–251.

Czogalik K., *Żona diakona*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 243–245.

Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej. Bibliografia, red. R. Selejda, Częstochowa 2004.

Franciszek, *Encyklika „Światło wiary”*, Częstochowa 2013.

Franciszek, Pozza M., *Ave Maria*, Niepokalanów 2018.

Gózdź K., *Odnowa urzędu diakona?*, „Roczniki Teologiczne” 48 (2001) 2, s. 63–74.

Katechezy Ojca Świętego Jana Pawła II. Kościół, Kraków–Ząbki 1999.

Knotz K., *Obudzić sakrament małżeństwa*, Częstochowa 2018.

Małek P., *Odnowiona struktura posługi diakona w świetle pasterskiej władzy biskupa i prezbitera według nauki Soboru Watykańskiego II. Studium teologiczno-pastoralne*, Kraków 2008.

Marczewski M., *O eklezjologiczny i praktyczny wymiar posługi diakona stałego w Polsce*, „Homo Dei” 63 (1994) 2(232), s. 46–54.

Marczewski M., *Diakonat stały we współczesnym Kościele rzymskokatolickim*, „Collectanea Theologica” 67 (1997) 4, s. 51–77.

Marczewski M., *Diakonat*, Lublin 2000.

Marczewski M., *Bio-bibliografia*, Lublin 2013.

Marczewski M., *Dopiero Sobór Watykański II uczynił zadość prośbom i życzeniom, by przywrócić diakonat stały*, w: *Studia Soborowe*, t. 2, cz. 2: *Historia i recepcja Vaticanum II*, red. M. Białkowski, Toruń 2015, s. 689–713.

Marczewski M., *Diakonat stały. Historia – teologia – duchowość*, Lublin 2019.

Michniewicz A., *Bibliografia literatury teologicznej na temat diakonatu stałego (1960–1997)*, „Ateneum Kapłańskie” 130 (1998) 2 (534), s. 222–233.

Michniewicz A., *Jakich diakonów potrzebujemy?*, „Diakon” 2 (2005), s. 73–74.

Obrady w Łowiczu. 313 zebranie plenarne Konferencji Episkopatu Polski, „Wiadomości KAI” 26 (2001), s. 10.

Paczkowski J., *Jakiego diakona potrzebujemy?*, „Diakon” 2 (2005), s. 67–71.

- Rozynkowski W., *Diakonat stały w diecezji toruńskiej – o początkach diakonatu stałego w Polsce*, w: *Jubileusz diecezji toruńskiej. Spojrzenie w przeszłość i w przyszłość*, red. W. Rozynkowski, P. Borowski, Toruń 2017, s. 117–128.
- Rozynkowski W., *O początkach i pierwszych doświadczeniach diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Anamnesis” 90 (2017) 3, s. 81–88.
- Rozynkowski W., *Zawierzenie Matce Bożej Jasnogórskiej diakonów stałych w Polsce*, „Anamnesis” 89 (2017) 2, s. 90–91.
- Rozynkowski W., *Diakonat stały w Kościele w Polsce – zarys historyczny*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 69–82.
- Rozynkowski W., *Historia diakonatu stałego w Kościele w Polsce*, „Ateneum Kapłańskie” 172 (2019) 1(659), s. 5–19.
- Rozynkowski W., *Miejsce żony w powołaniu i posłudze diakona stałego w świetle Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, „Studia Elbląskie” 20 (2019), s. 257–267.
- Rozynkowski W., *Pierwsze doświadczenia i pierwsze wyzwania – o diakonacie stałym w Polsce*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 227–239.
- Rozynkowski W., *Wigry: rekolekcje dla diakonów stałych*, „Anamnesis” 99 (2019) 4, s. 99.
- Ryś G., *Celibat*, Kraków 2019.
- Sakowicz E., *Diakonat stały w Kościele polskim*, „Ateneum Kapłańskie” 130 (1998) 2 (534), s. 214–221.
- Selejdak R., *Diakonat stały w świetle Biblii i historii Kościoła*, Częstochowa 2002.
- Selejdak R., *Diakonat stały w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II, posoborowego Urzędu Nauczycielskiego Kościoła i narodowych „Rationes institutionis diaconorum permanentium”*, Warszawa 2010.
- Sobeczko H.J., *Tytuł grzesznościowy „ksiądz” i strój duchowny stałych diakonów w Polsce*, „Diakon” 12–13 (2015–2016), s. 37–44.
- Sobeczko H.J., *O teologicznym wykształceniu, tytulaturze i stroju diakona stałego*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 181–190.
- Śmigiel W., *Diakonat stały w Polsce – podstawy teologiczne i perspektywy rozwoju*, „Studia Pelplińskie” 41 (2009), s. 81–98.
- Śmigiel W., *Diakonat stały w Polsce – eksperyment czy przywrócenie właściwego i trwałego stopnia hierarchicznego w Kościele?*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 2 (2011), s. 349–361.

- Śmigiel W., *Diakonat stały w Kościele katolickim w Polsce – perspektywa teologiczno-pastoralna*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia – teologia – wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 85–102.
- Śmigiel W., Kunikowski J.I., *Diakonat stały w Polsce. Podstawy, formacja i zadania*, Pelplin 2012.
- Wilczek V., *Jak to jest być żoną diakona?*, w: *Diakonat stały w Kościele w Polsce. Historia–teologia–wyzwania*, red. W. Rozynkowski, Pelplin 2019, s. 247–248.
- Wyszyński S., *Wszystko postawiłem na Maryję*, Warszawa 2007.
- Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, Częstochowa 2004.
- Zatorski W., *Kryzys małżeństwa*, Kraków 2018.

DIAKONAT STAŁY W POLSCE – GENEZA I PIERWSZE DOŚWIADCZENIA

Streszczenie

Diakonat jest powołaniem, które spotykamy w Kościele od początku jego istnienia. Największy jego rozwój przypadł na okres od końca II do końca V wieku. Upadek znaczenia diakonatu jako powołania śledzimy od VI wieku. Przywrócenie diakonatu jako samodzielnego i stałego stopnia hierarchicznego w Kościele związane było z decyzjami podjętymi podczas Soboru Watykańskiego II. W 1968 roku w Kolonii pierwszych pięciu żonatych mężczyzn otrzymało święcenia diakonatu stałego. Liczba diakonów stałych w Kościele katolickim przekracza obecnie 48 tys. Pierwsze święcenia diakonatu stałego w Kościele w Polsce miały miejsce w 2008 roku. W artykule skupiono się na następujących kwestiach: na genezie diakonatu stałego w Polsce, pierwszych święceniach, ośrodkach przygotowujących diakonów stałych oraz na pierwszych doświadczeniach związanych z obecnością i posługą diakonów stałych w Kościele w Polsce.

Słowa kluczowe: diakonat stały, geneza diakonatu stałego, pierwsze święcenia diakonów stałych w Polsce, pierwsze doświadczenia obecności diakonów stałych w Kościele w Polsce

